

نگاهی به مواضع و اقدامات اتحادیه اروپایی در قبال بحران غزه

اتحادیه اروپایی از اولین روزهای آغاز بحران غزه و حمله رژیم صهیونیستی به نوار غزه، تلاش نمود تا با تشکیل نشست‌های فوق‌العاده و اعزام هیأت‌های بلندپایه به منطقه و انجام رایزنی‌های لازم، ضمن تلاش برای برقراری آتش‌بس فوری و پایدار میان رژیم صهیونیستی و جنبش حماس، شرایط لازم را برای پایان بخشیدن به خشونت‌ها و آغاز مجدد روند صلح در منطقه، فراهم نماید.

ریاست اتحادیه بر همکاری با دیگر اعضای کمیته چهار جانبه صلح خاورمیانه و کشورهای این منطقه برای پایان دادن به خشونت‌ها و آغاز مجدد روند صلح، از تصمیمات نشست مذکور بود.

اقدام کمیسیون اروپایی در صدور بیانیه و درخواست از رژیم صهیونیستی جهت توقف حمله به غیرنظامیان و تصمیم کمیسیون مذکور برای ارائه ۷۳ میلیون یورو کمک‌های مالی بشردوستانه به مناطق فلسطینی، درخواست سولانا مسؤل ارشد سیاست خارجی اتحادیه اروپایی از رژیم صهیونیستی برای توقف حمله به غیرنظامیان و توقف اقدامات نظامی از سوی دو طرف، محکوم کردن حملات موشکی علیه اسرائیل، سفر هیأت اعزامی اتحادیه اروپایی به ریاست شوارزبرگ وزیر خارجه چک به مصر، جهت میانجی‌گری در زمینه توقف جنایات

اتحادیه اروپایی از اولین روزهای آغاز بحران غزه، نشست فوق‌العاده وزیران خارجه اتحادیه اروپایی را در تاریخ ۸۷/۱۰/۹ برای بررسی اوضاع غزه تشکیل داد. اگرچه واکنش اولیه این اتحادیه، محافظه‌کارانه و به نحوی جانبدارانه به نفع رژیم اشغالگر قدس بود ولی با گسترده شدن دامنه حملات رژیم غاصب صهیونیستی به فلسطینیان در غزه و بحرانی شدن وضعیت، به ویژه ایجاد شرایط غیر انسانی و قطع هرگونه مراودات و مراسلات به غزه از طریق گذرگاه رفح، اروپائیان با اتخاذ مواضع انسان دوستانه، سعی در اظهار همدردی با ساکنان غزه و نکوهش حملات رژیم صهیونیستی داشتند. اعزام هیأتی در سطح وزیران به منطقه خاورمیانه و درخواست برقراری آتش‌بس فوری و پایدار بین رژیم صهیونیستی و جنبش مقاومت اسلامی فلسطین، حماس و تأکید بر عزم راسخ

رژیم صهیونیستی در غزه، بررسی روش‌های دستیابی به آتش بس فوری، بازگشایی گذرگاه‌ها و اعاده صلح در منطقه، گفت و گوی تلفنی نخست وزیر جمهوری چک با جرج بوش رئیس جمهور سابق آمریکا درباره اوضاع غزه و موافقت طرفین درباره لزوم پایان دادن به خشونت‌ها در نوار غزه در کوتاه‌ترین زمان ممکن، بیانیه اتحادیه اروپایی در خصوص آتش بس و بازگشایی کامل و فوری گذرگاه‌های غزه و نام بردن از برقراری صلح پایدار به عنوان نخستین اولویت و ضروری دانستن بازگشایی گذرگاه‌های غزه برای ارسال کمک‌های بشردوستانه ضروری و اطمینان از صحت و سلامت غیرنظامیان در نوار غزه به عنوان یک اولویت، اعزام مارک اوت فرستاده اتحادیه اروپایی درباره روند صلح خاورمیانه به منطقه و درخواست از حماس برای برقراری آتش بس فوری و بدون پیش شرط، از جمله اقدامات و تحرکات به عمل آمده از سوی اتحادیه اروپایی در طول جنگ ۲۲ روزه اسرائیل علیه مردم بی‌گناه غزه بود.

چند روز پس از برقراری آتش بس شکننده میان نیروهای صهیونیستی و حماس در نوار غزه، اتحادیه اروپایی تلاش‌های خود را برای برقراری یک آتش بس پایدار در این منطقه افزایش داد. به همین منظور، وزیران امور خارجه اتحادیه اروپایی یک هفته پیش از برگزاری نشست وزرای خارجه اتحادیه اروپایی در بروکسل در تاریخ ۸۷/۱۱/۷، در نشستی با لیونی وزیر خارجه رژیم صهیونیستی، از او خواستند زمینه انتقال کمک‌های بشردوستانه برای مردم غزه را فراهم نماید. اتحادیه اروپایی کوشید تا اسرائیل را به تقویت آتش بس یک هفته‌ای برقرار شده پس از تهاجم به غزه و نیز گشایش گذرگاه‌های مرزی برای کمک رسانی به منطقه و در عین

حال، جناح‌های فلسطینی را به شروع گفتگوی سیاسی ترغیب نماید.

خاویر سولانا نیز یک روز پیش از برگزاری نشست وزرای امور خارجه در بروکسل، میزبان وزرای امور خارجه فلسطین، اردن، ترکیه و مصر در بروکسل بود. شرکت کنندگان در این نشست، بر وحدت میان گروه‌های فلسطینی و همچنین تشکیل دولت ائتلاف ملی میان گروه فتح و حماس و بازسازی نوار غزه تأکید کرده و خواستار وحدت جناح‌های فلسطینی به منظور بازگشایی گذرگاه‌ها و توزیع کمک‌های ارسالی شدند. در نشست مذکور، کشورهای اروپایی خواستار آشتی جنبش‌های فتح و حماس شده و از فلسطینی‌های وابسته به جنبش‌های فتح و حماس خواستند با یکدیگر آشتی کنند تا امکان دسترسی مجدد به نوار غزه و از سر گیری روند آشتی بین گروه‌های فلسطینی فراهم شود. وزیران امور خارجه اتحادیه اروپایی در مذاکرات خود همچنین مصرانه از کشورهای عرب خواستند پس از پایان تهاجم ۲۲ روزه رژیم صهیونیستی به غزه، از نفوذ خود بر حماس و جناح فتح به رهبری محمود عباس، طرف مذاکره اصلی با این بلوک اروپایی، استفاده کنند. کارل شوارزنبرگ وزیر امور خارجه چک پس از پایان این اجلاس، با شرکت در کنفرانس مطبوعاتی که شماری دیگر از وزیران خارجه شرکت کننده در این اجلاس نیز در آن حضور داشتند به خبرنگاران گفت: برای برقراری صلح بین فلسطینی‌ها، طرح صلح عربی مطرح است و طرف‌های فلسطینی باید برای تحقق صلح تلاش کنند و ما نیز برای ایجاد تضمین برای ادامه آتش بس و توقف قاچاق جنگ افزار به غزه تلاش می‌کنیم و لازم است در این باره گذرگاه‌ها به روی نوار غزه باز شود و پس از آن نیز مذاکرات ادامه داشته باشد. وی همچنین گفت: ما درباره تشکیل دو کشور

مستقل به عنوان راه‌حل مناسب برای برقراری صلح در منطقه توافق کردیم. حماس فرصت تغییر رویکردهای خود را دارد و تا زمانی که جنبش حماس از ایده نابودی اسرائیل دست بردارد و از توسل به اغتشاش خودداری نکند نمی‌توان این جنبش را به عنوان یک طرف مذاکره پذیرفت. سولانا نیز در این کنفرانس مطبوعاتی گفت ما از تلاش‌های مصر درباره فلسطین حمایت کرده و منتظر نتایج آن هستیم و طرح صلح مصر می‌تواند اساسی برای آشتی بین فلسطینی‌ها باشد. وی همچنین درباره اینکه آیا اتحادیه اروپایی، نیروی دریایی به سواحل غزه اعزام می‌کند یا خیر گفت: اتحادیه اروپایی نیروی دریایی برای انجام این کار ندارد. باروسو رئیس کمیسیون اتحادیه اروپایی نیز اظهار داشت: امیدواریم که اسرائیل بخشی از هزینه بازسازی غزه را پرداخت کند اما هنوز برای این منظور، زود است.

در تحرکی دیگر از سوی مقامات اتحادیه اروپایی، سولانا با هدف کمک به حفظ آتش بس در غزه از تاریخ ۸۷/۱۱/۷ سفر چهار روزه خود را به خاورمیانه و دیدار از فلسطین اشغالی، اراضی تحت کنترل تشکیلات خودگردان فلسطین، مصر و اردن آغاز نمود. پیش از سفر سولانا به منطقه، لویی میشل کمیسیونر امور توسعه و کمک‌های بشر دوستانه اتحادیه اروپایی نیز با سفر به منطقه، خواستار آتش بس طولانی مدت در نوار غزه شده بود.

وزرای امور خارجه اتحادیه اروپایی در نشست مورخ ۲۶ ژانویه (۸۷/۱۱/۷) خویش در بروکسل، موضوعات مربوط به روند صلح خاورمیانه و بحران غزه را به عنوان یکی از موضوعات مهم مورد بحث، در دستور کار خویش قرار داده و در بیانیه پایانی نشست، بدان پرداختند.

درخواست از تمامی طرف‌های درگیر به برقراری آتش بس دائمی و پایدار از طریق اجرای قطعنامه ۱۸۶۰ شورای

امنیت سازمان ملل، توقف دائمی شلیک راکت‌ها به سوی اسرائیل، حمایت کامل اتحادیه اروپایی از ابتکار مصر و تلاش‌های صورت گرفته از سوی این کشور برای برقراری آتش بس پایدار، آمادگی اتحادیه اروپایی به فعال سازی مأموریت مربوط به همکاری مرزی در رفح، ابراز تأسف از تلفات انسانی به ویژه کشته شدن غیر نظامیان، پیگیری تحقیقات در خصوص نقض احتمالی حقوق بشردوستانه بین‌المللی، درخواست فراهم شدن امکان ارائه کمک‌های انسان‌دوستانه و توزیع بدون اشکال آنها به مردم غزه، آمادگی اتحادیه اروپایی برای افزایش حجم کمک‌های فوری اساسی خود و انجام اقدامات لازم در زمینه بازسازی وضعیت اقتصادی و توسعه اقتصادی نوار غزه، معطوف شدن کمک‌های اتحادیه اروپایی به کمک‌های بشردوستانه فوری برای مردم غزه، جلوگیری از قاچاق سلاح و تجهیزات، بازگشایی پایدار گذرگاه‌ها از طریق همکاری مستقیم با شرکای خویش در گروه چهار جانبه و بازیگران منطقه‌ای، لزوم تلاش مضاعف طرف‌های درگیر و جامعه بین‌المللی به منظور ایجاد یک دولت مستقل و دموکراتیک فلسطینی که در همزیستی با اسرائیل در صلح و امنیت، به سر برد، تأکید بر عزم اتحادیه اروپایی برای همکاری با دیگر اعضای گروه چهارجانبه و شرکای عرب، جهت تحقق هدف مذکور و رویکردی جامع و منطقه‌ای برای حل و فصل منازعه اسرائیلی-عربی، از نکات مهم مورد اشاره در بیانیه وزرای امور خارجه اتحادیه اروپایی بود. حمایت شورای وزیران اتحادیه اروپایی از آشتی میان فلسطینیان در پشت سر محمود عباس، به عنوان امری اساسی برای صلح، بدون هیچ‌گونه اشاره به گروه حماس، از نکات قابل تأمل در بیانیه مذکور بود.

در کنار اقدامات به عمل آمده از سوی اتحادیه اروپایی، عکس‌العمل‌های متفاوتی از سوی برخی از مقامات اتحادیه اروپایی در خصوص بحران غزه و جنبش حماس شاهد بودیم. خانم بنیتا فره رو والدنر کمیسیونر روابط خارجی اتحادیه اروپایی، در گفت و گو با خبرنگاران در بروکسل، در تاریخ ۸۷/۱۱/۷، ضمن ابراز تأسف از کندی ارسال کمک‌های بشر دوستانه به نوار غزه، اظهار داشت: ما از اینکه می‌بینیم گشوده شدن گذرگاه‌های غزه برای ارسال کمک‌های بشر دوستانه بر خلاف آنچه که امیدوار بودیم، به طور کامل محقق نشده است، مأیوس شدیم. وی گفت: در بهترین حالت فقط یک چهارم کامیون‌های حامل کمک‌های بشر دوستانه به نوار غزه وارد می‌شوند. هر روز تقریباً به جای ششصد تا هشتصد کامیون فقط یکصد و پنجاه کامیون وارد نوار غزه می‌شود. مارک اوت فرستاده اتحادیه اروپایی درباره روند صلح خاورمیانه به منطقه، گفت: اکنون وضع جدیدی در منطقه نوار غزه بوجود آمده است اما این منطقه باید بخشی از میهن یکپارچه فلسطین باشد. همچنان که فلسطینی‌ها درباره برنامه ملی خود باید به تفاهم برسند. وی افزود: اتحادیه اروپایی به اشخاص مسؤول در دولت فلسطین که در آینده باید تشکیل شود، توجه ندارد بلکه به برنامه‌های این دولت اهمیت می‌دهد. وی مدعی شد که علاوه بر ایران، جنبش‌های حزب‌الله و حماس و برخی طرف‌های دیگر شبکه بزرگ قاچاق سلاح به منطقه نوار غزه را تشکیل داده‌اند.^۱

لوئی میشل کمیسیونر توسعه اتحادیه اروپایی^۲ هرگونه گفتگوی اروپا با جنبش مقاومت اسلامی فلسطین حماس را منتفی دانست و این جنبش را یک گروه تروریستی

خواند که به کشتار غیر نظامیان بی‌گناه می‌پردازد. وی گفت: حماس یک جنبش تروریستی است و این فرصت را که با جامعه جهانی به گفتگو پردازد از دست داده و قطعاً با این کار به عاملی برای جدایی میان مردم فلسطین تبدیل شده و هرگز نمی‌توان با جنبشی تروریست که تروریسم را وسیله‌ای برای ادامه بقای خود قرار داده، گفتگو کرد. ما هرگز نمی‌توانیم عملکرد این جنبش را که به غلط نام مقاومت بر آن نهاده شده است بپذیریم. وقتی گروهی غیر نظامی بی‌گناه در اثر اقدامات یک جنبش کشته می‌شوند، نمی‌توان عملکرد این گروه را مقاومت نامید. میشل تصریح کرد برای اینکه اتحادیه اروپایی گفتگوی سیاسی را برای پیشبرد روند صلح در خاورمیانه آغاز کند، حماس باید دو شرط را بپذیرد: نخست حق اسرائیل در زمینه موجودیت و دوم کنار گذاشتن درگیری‌های مسلحانه. وی با زشت و منفور توصیف کردن اقدامات ویران‌گرانه در غزه گفت: اتحادیه اروپایی که کمک کننده اصلی فلسطینیان به شمار می‌رود، از اینکه باید برای بازسازی زیرساخت‌ها در سرزمین‌های فلسطینی هزینه کند، خسته شده است. میشل افزود: اتحادیه اروپایی شصت میلیون یورو دیگر برای کمک به فلسطینیان در پی حملات اسرائیل به غزه اختصاص داده است. وی تصریح کرد: از سال ۲۰۰۰ تاکنون اتحادیه اروپایی سه میلیارد یورو برای کمک به فلسطین اختصاص داده است و هر سال بین ششصد تا هفتصد میلیون یورو در فلسطین هزینه می‌کند.

جان کلنسی سخنگوی کمیسیون اروپایی در بخش کمک‌های بشردوستانه^۳ گفت: بخش کمک‌رسانی و امداد رسانی اتحادیه اروپایی، به دلیل محدودیت‌های ایجاد شده

۱. مصاحبه با روزنامه اردنی الدستور در تاریخ ۸۷/۱۱/۶

۲. کنفرانسی خبری مورخ ۸۷/۱۱/۷ در غزه

۳. کنفرانس مطبوعاتی مورخ ۸۷/۱۱/۱۱ در محل انجمن خبرنگاران خارجی در لندن

توسط اسرائیل نمی‌تواند به بازسازی زیرساخت‌های غزه کمک کند. وی افزود: کامیون‌های حامل کمک‌های بشردوستانه هنوز پشت مرزهای غزه باقی مانده‌اند و اسرائیل به آنها اجازه ورود نمی‌دهد. کلنسی افزود: دسترسی ما به غزه بسیار محدود است و می‌توان گفت ما عملاً هیچ‌گونه دسترسی به داخل غزه نداریم. وی با اظهار اینکه اسرائیل به قوانین بشردوستانه احترام نمی‌گذارد و حتی از ورود خبرنگاران به غزه جلوگیری می‌کند، گفت: کمیسیون اروپایی از این اقدامات اسرائیل به ستوه آمده و دائم در حال مذاکره با مقامات اسرائیلی است تا بتواند کمک‌های بشردوستانه را وارد غزه کند. ما از اسرائیل ناامید شده‌ایم زیرا قوانین بین‌المللی و اصول بشردوستانه را زیر پا می‌گذارد و به ما به خاطر کمک‌رسانی به مردم غزه فشار می‌آورد. براساس اظهارات کلنسی، کمیسیون اروپایی یک بسته ۵۸ میلیون یورویی از کمک‌های بشردوستانه را در سال ۲۰۰۹ برای غزه در نظر گرفته است. آقای کلنسی در پاسخ به سؤال خبرنگاران مبنی بر اینکه چرا کمک‌های مالی و بشردوستانه به غزه، به حماس تحویل داده نمی‌شوند، گفت: بر اساس قوانین، ما پیرو تصمیمات اتحادیه اروپا هستیم و آنها هم حماس را به عنوان یک سازمان تروریستی می‌شناسند و ما نمی‌توانیم کمک‌ها را به آنان تحویل دهیم.

درباره چگونگی برخورد با جنبش مقاومت اسلامی فلسطین حماس، شکافی میان کشورهای اروپایی وجود دارد. کشورهای اروپایی به این اجماع رسیده‌اند که برای خروج از بحران کنونی باید راهکار جدی ارائه داد. اما درباره چگونگی این راهکار و شرایط تحمیلی به حماس به دو دسته تقسیم شده‌اند. کشورهای اروپایی نزدیک به سیاست‌های آمریکا و اسرائیل، جمهوری چک که به تازگی ریاست اتحادیه اروپایی را بر عهده گرفته است و

همچنین کشورهای تازه به عضویت درآمده این اتحادیه، معتقدند که حماس تنها نباید خشونت‌ها را متوقف کند بلکه باید موجودیت اسرائیل را نیز به رسمیت بشناسد. اما کشورهایمانند فرانسه، اسپانیا و یونان اعتقاد دارند که در شرایط کنونی، به رسمیت شناختن اسرائیل از سوی حماس تقریباً ناممکن است و در این مرحله، آنچه مهم است، پایان دادن به خشونت‌ها و برقراری آتش‌بس پایدار میان طرف‌های درگیر است.

جمع بندی

بحران خاورمیانه و مسائل مربوط به اوضاع فلسطین، همواره از جمله موضوعات مورد توجه اتحادیه اروپایی بوده است. هم‌جواری جغرافیایی، پیوستگی ژئوپلیتیک، ریشه‌های تاریخی و مذهبی مشترک، تأثیرات اقتصادی و امنیتی، مسأله حیاتی انرژی و نگاه ویژه اروپا به حوزه حساس مدیترانه، باعث شده تحولات این منطقه با حساسیت خاصی از سوی اتحادیه اروپایی پیگیری شوند. بی‌شک مناقشه اعراب و رژیم صهیونیستی مدت‌هاست که به عنوان مهمترین چالش، ثبات و امنیت خاورمیانه را مورد تهدید قرار داده است. از این رو اتحادیه اروپایی توجه ویژه‌ای به این مسأله به عنوان محور کلیدی بحران در منطقه یاد شده، ابراز نموده است. اگرچه اتحادیه اروپایی تلاش نموده تا در رابطه با مسائل اعراب و فلسطین، موضعی به ظاهر متعادل را اتخاذ نماید، اما نمی‌توان گفت که در رعایت انصاف و اتخاذ موضعی عادلانه خصوصاً درقبال تحولات فلسطین، جانبدارانه و به نفع رژیم صهیونیستی عمل نموده است.

اگرچه نقش آفرینی اتحادیه اروپایی طی سال‌های اخیر در لبنان و فلسطین، همواره به اعطای کمک‌های مالی به حکومت خودگردان فلسطین و دولت لبنان محدود مانده است، اما طی چند سال اخیر، خصوصاً از سال ۲۰۰۴

و در گروه چهارگانه درکنار سازمان ملل متحد، آمریکا و روسیه در طرح موسوم به نقشه راه، تلاش نموده تا به طور فعال، به نقش آفرینی در تحولات خاورمیانه بپردازد. منافع اتحادیه اروپایی تنها در گرو نهادینه شدن ثبات و امنیت در منطقه خاورمیانه می‌باشد. لذا اتحادیه جهت دستیابی به این هدف بلندمدت و اساسی به منظور به کارگیری سازوکارهای مختلف دیپلماتیک تلاش گسترده‌ای را در این زمینه به کار بسته است. ارائه کمک‌های مالی به دولت خودگردان فلسطین، تأمین ثبات در منطقه از طریق راه‌حل‌های چند جانبه و تقویت روند دولت سازی در فلسطین، نمونه‌هایی از تلاش‌های یادشده اتحادیه اروپایی جهت مدیریت فرآیند صلح خاورمیانه به شمار می‌آیند. به رغم تلاش گسترده اتحادیه اروپایی جهت مدیریت فرآیند صلح در خاورمیانه، این اتحادیه به دلایلی

همچون فقدان یک سیاست خارجی واحد در سطح اروپا و مشکلات موجود بر سر راه اتخاذ موفقیت آمیز موضع مشترک، نقش و جایگاه برتر ایالات متحده آمریکا در فرآیند صلح خاورمیانه و محدودیت اتحادیه در تخصیص منابع برای فعالیت‌های سیاسی، هنوز نتوانسته است در این عرصه، بازیگری توانا و اصلی باشد. اگرچه اتحادیه اروپایی در کمیته چهارجانبه صلح خاورمیانه عضویت دارد، اما مخالفت‌های اسرائیل برای نقش آفرینی مؤثر و فعال اتحادیه اروپایی در منطقه خاورمیانه که از حمایت قاطع آمریکا برخوردار بوده است، از یک سو و مصلحت‌اندیشی‌های منبعث از ارتباطات خاص برخی کشورهای عضو این اتحادیه با رژیم اسرائیل، باعث گردیده تا همواره در وقایع و رویدادهای این منطقه، جانب احتیاط را گرفته و خواه ناخواه به صورت منفعلانه عمل نماید.

رضا بهمنش

اداره نهادهای اروپایی - وزارت امور خارجه